No. 1662 Zaterdag 6 November 1915. 32ste Jaargang

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— met vooruitbetaling.

BUREAU VAN DIT BLAD
Waterkant No 4, Overzijde.
DRUKKER. B. L. BOGAERS.

Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0.15.
Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50: voor elken regel meer 7½ cts.

DE OORLOG.

Moet het groote offensief der Verbondenen in het Westen nu nog komen, of gaan de vijandelijke legers successievelijk weder den winterslaap in? Groote activiteit blijft er heerschen aan het Westerfront, dat valt niet te ontkennen, de wederzijdsche uitputting duurt voort, maar 't komt niet tot iets groots.

En toch! Waarom is Koning GEORGE overgestoken naar het Vasteland, en waarom is Grl. JOFFRE met eenige stafofficieren naar Engeland gekomen? Den Koning van Engeland trof daarbij een leelijk ongeluk. Toen hij 28 Oct. zijn leger in Frankrijk inspecteerde, juichten de troepen hem zóó luidruchtig toe, dat zijn paard schichtig werd en den Koning afwierp. Zijne Majesteit schijnt nog al leelijk gevallen te zijn want eerst den volgenden dag kon hij naar Engeland terugkeeren en moet nog steeds het bed houden.

Met de werving van vrijwilligers gaat het in Engeland buitengewoon voorspoedig. Die nieuw aangeworven troepen zijn op zijn vroegst in het aanstaande Voorjaar te gebruiken. In Engeland rekent men derhalve nog niet op een spoedig einde. Ook in de Fransche Kamer wordt druk gesproken over doorvechten tot het bittere einde.

Hoe lang nog!

In Rusland slingert het oorlogsgeluk heen en weer, in den Balkan bleven Griekenland en Roemenië nog altijd buiten den strijd. Servië krijgt het te kwaad, men vreest, dat de hulp der Verbondenen te laat zal komen.

In de Dardanellen ziet men weinig vorderingen. Daar is een oogenblik geweest, waarop luide gesproken werd over het opgeven van dezen avontuurlijken tocht.

DE AANPLANT VAN MANGROVE.

II.

Ten overvloede willen wij nog eenige vragen, die in nauw verband staan met dit onderwerp, beantwoorden Wij gaven hier deze opmerkingen in het vertrouwen, dat zij er toe zullen bijdragen nog meer belangstelling te wekken voor de mangrove en het groote nut, dat onze kolonie er uit trekken kan.

Aan wien zou men den aanplant der mangrove moeten toevertrouwen?

Uit het vorige artikel blijkt genoegzaam, dat het herkennen der voldoende rijpe plantjes niet zoo heel moeilijk is, en dat ook het uitplanten al heel weinig kennis vereischt. Geschikte personen, vooraf op de hoogte gebracht, zullen er dus wel voor te vinden zijn.

Doch men zou nog een geheel anderen weg kunnen inslaan. In ons voorlaatste artikel hebben wij op een voornamen factor gewezen: „Een goede haven is ook voor Aruba hoofdzaak. *Het Gouvernement heeft recht van de Arubianen de volle medewerking te verwachten*, om na de uitdieping der Paardenbaai verdere verzanding te voorkomen *Men moet daar iets voor over hebben*," enz. Dit is een heel voorname factor. Juist in die kringen, die het meest belanghebbend zijn, moet kennis en belangstelling voor deze zaak aangekweekt worden. Op Aruba is nagenoeg iedereen bij deze zaak geinteresseerd Zij die leven door den handel, en scheepvaart, hebben er belang bij hun haven in goeden staat te houden, en zij die aloë in cultuur hebben, om steeds in de toekomst de beschikking te hebben over voldoende voorraad brandhout. Dat dit ook door de mangrove kan geschieden, zullen wie hierouder nog nader aantoonen.

Die belangstelling kan voornamelijk worden aangekweekt op de scholen Daar is eenige jaren geleden veel gesproken over *schoeltuintjes*. Ik meen, dat er ook enkelen zijn aangelegd Ik geloof, dat het voor vele onderwijzers heel wat hoofdbrekens zal gekost hebben, om te weten, wat zij in zoo'n tuintje zooal poten en planten zouden. Hoofddoel van zoo'n tuintje moest natuurlijk op de eerste plaats zijn, eenige theoretische en practische kennis aan te kweeken bij de leerlingen omtrent de voortbrengselen van onzen eigen landbouw, meer speciaal van dezulke, welke voor die plaats van het meest economisch belang zijn. Wanneer een onderwijzer, vooral voor de jongens van de hoogste klas, b.v. in de les over natuurkunde, ook de *mangrove* besprak, na vooraf eenig plantmateriaal verzameld te hebben, — zooals een tak met bladeren, met bloem en vrucht en afhangende kiemplant in verschillende stadiën van ontwikkeling, en eenige jonge plantjes, met bladvormingen — dan zal later iedere jongen die plant terstond herkennen en, als hun ook op het groote nut er van gewezen is, zullen er toch allicht eenigen bij zijn, die, als de gelegenheid zich daartoe aanbiedt, eenige rijpe plantjes zullen verzamelen en op een geschikte plaats in den grond steken. Op een schoolwandeling zou men de kennis der leerlingen nog verder kunnen uitbreiden en practisch kunnen toepassen.

Bekend is het gezegde, dat feitelijk de Duitsche schoolmeester in 1870 den oorlog met Frankrijk gewonnen heeft, n.l. door op de scholen een gloeiende vaderlandsliefde aan te kweeken. In anderen zin kan dat op de scholen in onze kolonie eveneens geschieden. Niet alleen moet men hier op de scholen liefde en waardeering en kennis aankweeken voor het Moederland, maar vooral op de eerste plaats van den eigen geboortegrond, van de eigen kolonie, hoe men dien grond, die plaats zijner inwoning door eigen medewerking tot grooter bloei kan brengen.

Van uit Noorwegen wordt jaarlijks een onnoemelijke voorraad hout vooral voor de papierfabricage uitgevoerd. Zóó zou langzaam aan het geheele land zijn bosschen worden ontnomen en alle boomen uitgeroeid worden, zoo niet op andere wijze daarin voorzien werd. Welnu, daar zorgt de onderwijzer voor. Zoodra de lente in het land komt, bestijgt de onderwijzer met al de leerlingen zijner school op een vrijen namiddag een der bergen, in de nabijheid van het dorp. Elk zijner leerlingen draagt een jong denneboompje bij zich, dat hij in de nabijheid der ouderlijke woning zelf gekweekt heeft. Al deze boompjes worden op gelijken afstand langs de hellingen der bergen geplant. Zoo beijvert zich de schooljeugd ook voor de toekomst, de welvaart van hun dorp te verzekeren.

In gelijken geest moet ook onze schooljeugd worden opgevoed, vooral op de eilanden, die van jongs af meer met landbouw wordt vertrouwd gemaakt. Zij moeten leeren zich te kunnen helpen, zelf de handen uit de mouw te leeren steken, en niet voor alles en immer op de hulp van het gouvernement te rekenen.

Zijn er ook nog andere voordeelen aan de aanplanting van mangrove verbonden?

Ja. Het is zeer waarschijnlijk dat de mangelboschjes ten zeerste bevorderlijk zijn voor de visscherij. Het schijnt, dat de visschen, die zich in het rifwater ophouden, bij voorkeur het rustige, kalme, modderige water tusschen de rhizophoren opzoeken om kuit te schieten. Ik meen dit hieruit op te maken, dat men tusschen en in de nabijheid der wortels der mangelboschjes steeds groote scharen van zeer kleine vischjes ziet rondzwemmen.

Nog grooter nut kan Aruba in de toekomst van de mangroveboschjes trekken als kweekerij van brandhout. Oppervlakkig beschouwd zou men allicht geneigd zijn deze stelling in tegenspraak te brengen met hetgeen wij als oorzaak van de verzanding der Paardenbaai hebben opgegeven. Immers langs het geheele Lagoen is de mangrove uitgeroeid, juist omdat ze uitgekapt werd, om als brandhout te dienen bij 't kalkbranden en het opkoken van het aloësap. Volgens ons voorstel zou dus de nieuwe aanplant van mangrove reeds in zijn begin ten doode gedoemd en alweer bestemd worden voor brandhout.

Toch is hier geen sprake van contradictie. Het spreekt van zelf, dat de mangrove *in de mondingen der rooien geplant*, voor immer en altijd *onaangetast* moet blijven. Doch er is volstrekt niets tegen, dat *al de overige* plaatsen, waar zij aan *beide zijden* aan het geheele Lagoen wordt geplant, gerust als kweekerijen van brandhout kunnen beschouwd worden. De eerste jaren valt er natuurlijk toch aan geen snoeien en wegkappen nog te denken. Maar zoodra de mangrove overal tot groote boschjes is uitgegroeid zou het Gouvernement elk jaar een gedeelte ervan kunnen bestemmen, om dit aan den meestbiedende te verpachten om daar onder zekere voorwaarden brandhout weg te kappen.

Dat de mangrove uitstekend brandhout levert, valt niet te betwijfelen. Naar ik meen, wordt het juist daarom in Trinidad van gouvernementswege aangekweekt.

In Suriname, bekend om zijn oerbosschen, waar men het hout maar voor het grijpen heeft, worden aan den benedenloop der Suriname- en Commoweine-rivier door de bevolking bij voorkeur de mangroveboomen gekapt om als brandhout te dienen, zoodat daar zelfs geen oude, zware mangroveboomen meer worden aangetroffen. Alleen hooger op de rivieren waar dit hout minder wordt weggekapt, vindt men nog vele, groote, zware boomen.

Dat de mangrove-bast ook looistof bevat, wil ik alleen terloops aanstippen. Vooreerst is het gehalte aan looistof betrekkelijk gering, vooral in de jongere boomen, niet meer dan 10—14 %. Ook is dit minder als een voordeel voor onze Kolonie te beschouwen. Dáár, waar de mangrove gekapt wordt, ter wille van de bast als looistofmiddel, lijdt dit tot volkomene uitroeiing van de plant. En daar moeten we in onze Kolonie zeker niet toe meewerken.

P. A. EUWENS, O. P.

Ingezonden stukken.

NOG EENS: HET PAPIAMENTSCH ALS CULTUURTAAL.

De meest vruchtbare redeneertrant is deze: alleen beantwoorden wat de zaak zelve raakt, en op de rest niet ingaan. Daarom zullen wij in het stuk van den Eerw. Fr. W. alleen het zakelijke bespreken.

Nu zijn er in het gewoel van den strijd eenige zaken onderste boven geraakt.

En op z'n kop staan is altijd een wanstaltige houding, zoowel voor zaken als voor personen. Het zij ons dus veroorloofd, ze weer recht te zetten.

Vooreerst hebben we nergens ontkend, dat de wet de onderwijzers verplicht zooveel mogelijk het Hollandsch te gebruiken.

We weten zeer goed, dat vele onderwijzers, waarlijk niet voor hun pleizier, zooveel tijd verbeuzelen met het Hollandsch, maar alleen omdat ze gedwongen worden door de wet. En daarom stellen wij er prijs op, te verklaren, dat deze pennestrijd niet gaat tegen het onderwijs of de onderwijzers. Het gaat tegen een wet, die een beleediging is van onze volkstaal, een beletsel voor het onderwijs, vooral in de buitendistrikten, een wet, waartegen nog dit jaar in den Kol. Raad geprotesteerd is. Het gaat tegen een aanval op onze landstaal.

Men verdraaie de kwestie niet. Wij zijn geen aanvallers, maar slechts verdedigers. Dit en dit alleen, is de strekking dezer artikelen: eenvoudig onze aangevallen landstaal verdedigen.

Ten tweede hebben we nergens beweerd, dat we de scholen uitsluiten, als we spreken over het Apostolisch Vicariaat. Wij hebben ze niet genoemd, dat is waar.

Doch we noemden evenmin: de Union di San Hosé, Club chikitoe van Fr. Richardus, de Weeshuizen van Habaai en Sta Rosa. Geeft dat iemand het recht, te beweren, dat we die blijkbaar hebben buitengesloten, vergeten of hun invloed miskend?

We waardeeren de scholen ten zeerste; in den schoolstrijd hebben we vijf maanden lang elke week een artikel geschreven om ze te verdedigen, zooals velen zich nog wel zullen herinneren. En wij beamen ten volle, dat het volk nooit tot den huidigen trap van beschaving zou zijn opgevoerd *zonder de scholen*. Doch evenmin *zonder de hulp van het Papiamentsch*.

Als die eerste Zusters, die in 1842 hier voet aan land zetten, geen letter Papiamentsch hadden geleerd, en het volk alleen in het Hollandsch hadden toegesproken en onderwezen, dan had het volk nog niet de helft van de tegenwoordige hoogte bereikt. En we zouden veel verder zijn, wanneer de wet ons niet zoo veel tijd had laten verbeuzelen met het Hollandsch, maar meer Papiamentsch toestond bij het onderwijs.

En we gaan nog verder. Indien het ideaal van den Eerw. Fr. W. nog heden bewaarheid werd, en van nu af *in alle scholen* van *het geheele* Vicariaat *alleen* onderwijzers geplaatst werden, die geen letter Papiamentsch kenden, en het ook nooit zouden leeren, dan zou er reeds binnen een tiental jaren een onrustbarenden achteruitgang te constateeren zijn. Dat is de innige overtuiging niet alleen van ons, maar van zoogoed als alle mannen van de praktijk.

En als Fr. W. door jarenlange ernstige studie van taal, volk, en toestanden zich de bevoegdheid zal hebben verworven om in deze kwestie mee te spreken, misschien zelfs, eens vonnis te vellen, — dan zal hij zelf de eerste zijn, om de juistheid onzer bewering te erkennen.

We noemden daar het woord: *Bevoegheid*. De E. F. W. ontzegt ons de bevoegdheid, om over het Papiamentsch als voertaal voor het onderwijs mee te spreken, — aan ons, die ons meer dan tien jaar ernstig op de studie van de taal en het volk hebben toegelegd.

Of aanvaardt de Eerw. Frater op onderwijsgebied alleen het gezag van onderwijzers?

De Regeering in Holland dacht er anders over toen zij den *Ingenieur* Prof. KRAUS opdroeg eens een onderzoek in te stellen in onze scholen. Ook het Bestuur denkt er anders over, zooals blijkt uit de samenstelling der School-Commissie.

Wij missen de bevoegdheid niet in zoodanige mate, als de E. F. W. voorgeeft.

Hoewel geen vakman op onderwijsgebied hebben we toch meer dan tien jaar elken dag één, soms twee lessen gegeven, de privaatlessen nog niet meegerekend. En dat wel in het Papiamentsch, dus juist in de taal, waarover de hoofdkwestie gaat. En dat, niet in een of ander ondergeschikt bijvakje, maar in het voornaamste vak van het R. K. Bijzonder Onderwijs: de Godsdienstleer.

Daarenboven hebben we, krachtens onze priesterlijke bediening, een veel inniger contact met de jeugd, en een veel grooter invloed op hare vorming, dan menig buitenstaander zou vermoeden.

En daarom gaat het niet aan, ons zoo maar even de deur uit te zetten met het woord: Geen vakman. Doch verondersteld zelfs, dat we dat alles niet waren, dan heeft men nog het recht niet, ons als onbevoegd de deur te wijzen.

Als we morgen hier in 't Grieksch zouden gaan preeken, dan zou het van F. W. volstrekt niet pedant zijn, te beweren, dat dat geen goede methode is.

Als een moeder aan haar zuigeling van drie dagen boonen met spek zou voeren, dan behoeft men volstrekt geen kinderdokter te zijn, om met het volste recht te kunnen beweren, dat die moeder verkeerd handelt. Zoo kan men ook een zeer gezond oordeel vormen over de bruikbaarheid van een taal bij het onderwijs, ook al is men geen vakman op onderwijsgebied.

Dat is de gezonde, algemeene opvatting, zooals blijkt uit de samenstelling van School-Commissie, Kol Raad en Parlement. Werd de leer van F. W. tot in de uiterste consecuentie doorgevoerd, dan zou een zitting van den Kol. Raad een vermakelijke voorstelling worden, Dan zou de Kol. Raad op één avond meerdere malen van leden moeten verwisselen en achtereenvolgens samengesteld worden uitsluitend uit: *onderwijzers, hoedenvlechsters, politieagenten, planters, chauffeurs* en *tamboerdansers*, naargelang er een ontwerp over onderwijs, hoedenindustrie, politie, landbouw, automobielen of danshuizen aan de orde kwam.

En daarom is onze conclusie deze: Iemand met gezond verstand, goed bekend met taal en volk heeft in deze kwestie meer recht van meespreken, dan een anderszins bekwaam onderwijzer, die noch de taal kent, noch het volk.

En van die bevoegdheid gebruik makend, natuurlijk met al de bescheidenheid die in zulk een belangrijke kwestie geboden is, geven we dit als onze persoonlijke opinie.

Stellen we ons voor, twee scholen: A en B; beiden in alles gelijk: evenveel leerlingen en leeraars; evenveel aanleg en vlijt bij de eersten, evenveel bekwaamheid en toewijding bij de laatsten. Van beide scholen spreken alle leerlingen uitsluitend Papiamentsch. In alles staan ze volkomen gelijk behalve in één punt. De onderwijzers van A spreken allen uitmuntend Papiamentsch en maken er een verstandig gebruik van.

Die van B. kennen er geen jota van en moeten zelfs den kleinsten kinderen alles met gebaren beduiden.

Nu is onze meening deze: Die van A zullen de kinderen veel vlugger vooruit helpen en ook het Hollandsch leeren dan die van B. De invloed van die van B op de karaktervorming van het kind zal allergeringst en onvoldoende zijn.

Fr. W. zegt wel, dat dit weersproken wordt door de feiten en de meening van de voornaamste onderwijzers. Doch aangezien hij noch die feiten, noch die onderwijzers nader aanduidt, zoo mogen wij dat woord als niet geschreven beschouwen.

Wij hebben meermalen opgemerkt, dat iemand wint aan invloed naar mate hij beter Papiamentsch kent. En daarom willen wij tegenover zijne *ongenoemde* feiten en onderwijzers, drie onderwijzers noemen, van wie een zeer groote invloed is uitgegaan op de jeugd n. l. de Zeer Eerw. Heer F. v. d. Donk — de Eerw. Fr. Radulfus en de Eerw. Fr. Richardus. En is het nu niet opmerkelijk, dat juist deze drie zoo bij uitstek invloedrijke onderwijzers, tegelijker tijd zulke uitmuntende Papiamenters zijn? Blijkt uit deze drie voorbeelden ook niet duidelijk, dat de liefde tot het Papiamentsch, de liefde tot het Hollandsch niet uitsluit?

Nu zouden we nog vele getuigen kunnen oproepen die dat streven naar verhollandizeering als utopie veroordeelen.

Doch het wordt laat. We gaan

balans opmaken en ...... sluiten.

We gaan dus even zien, of ons hoofdbewijs nog staat, ja of neen.

Een van de twee:

Ofwel alles wat het Vicariaat aan het volk gegeven heeft is geen cultuur, en dat is in strijd met de waarheid. Ofwel het Papiamentsch, dat daarbij tot voertaal diende, is wel degelijk een cultuurtaal.

Wat is daartegen ingebracht?

1o. Dat het Vic. dat alles heeft gedaan met behulp der scholen. Bewijst niets.

Want de scholen hebben dat op haar beurt weer gedaan, zeker voor het *aller grootste deel* met *behulp van 't Papiamentsch.*

2o. Dat het gedachtenleven van ons volk erg primitief en zwak is.

Vooreerst moeten wij hier vragen: Hoe weet U dat? Tweedens merken wij op, dat ons volk vooral in de stad beschikt over een geestigheid, een speelschheid van vernuft en een rijkdom van uitdrukking en vooral over een complimenteuse en beschaaf de wijze van gedachtenwisseling, waarvan menige Hollander veel zou kunnen leeren.

Ten derde bewijst het niets. Want hetzelfde kan men zeggen van een massa dorpen in den achterhoek van Drente en Groningen, Brabant en Limburg. En daar zou dan uit vol gen dat ook het Hollandsch geen cultuurtaal is.

Ons eerste bewijs maakt het dus nog goed.

Nu het tweede, d. i. over de deftige families hier in Curaçao, wier conversatietaal — op enkele uitzonderingen na het Papiamentsch is

Een van de twee:

Of deze families bezitten geen ontwikkelde mentaliteit, en dat is een grove beleediging.

Ofwel het Papiamentsch, dat hun tot conversatietaal dient, is wel de gelijk een cultuurtaal.

Daartegen is ingebracht, dat zij. die hoogere beschaving niet alleen danken aan 't Papiamentsch maar ook aan andere talen.

Bewijst niets. Want hetzelfde kunnen we zeggen van vele deftige families in Holland; ook zij danken hun hoogere beschaving niet alleen aan 't Hollandsch.

En daar zou dan uit volgen, dat ook het Hollandsch geen cultuurtaal is

Om een cultuurtaal te zijn behoeft het Papiamentsch niet de draagster d. i. de aanbrengster te zijn van alle, hier aanwezige, beschaving. Daartoe is het voldoende, de draagster d. i. de trouwe weerspiegeling dier beschaving te zijn. Is het Papiamentsch rijk genoeg, om de hoogste en heiligste belangen onzer beschaafde standen weer te geven, dan is het de draagster d. i. de weerspiegeling van een beschaafd gedachtenleven.

En wij hiervan het tegendeel niet bewezen is, staat ons argument nog in volle kracht.

Ten slotte de opmerking, dat op het godsdienstig gebied, enkele uitzonderingen niet te na gesproken, ons volk nog niet de hoogte van een cultuurvolk heeft bereikt.

Wij willen hier niet vragen, krachtens welke bevoegdheid dit oordeel over *godsdienstzaken* werd uitgesproken. Wij verzoeken den Eerw. Fr. alleen, ons hier in Zuid Amerika één republiek te willen noemen, waar een cultuurtaal gesproken wordt, en waar het godsdienstig leven gelijk staat met dat van Curaçao *als geheel genomen.*

Doch genoeg. Onze argumenten maken het best. Wij sluiten. Wij wenschen nu maar, dat het nationaal gevoel van echte Nederlanders niet ten diepste zal geschokt worden, door het simpele feit, dat wij de aangevallen volkstaal op behoorlijke wijze hebben verdedigd.

Aan U, Zeer Eerw. Heer Hoofdredacteur onzen oprechten dank voor de verleende gastvrijheid.

P. J. Poiesz, O. P.

Naar aanleiding van het behoorlijk [?] Antwoord van Ds. Eybers.

„Krelis had een glas gebroken, voor aan de (straat,
Schoon hij de stukken had verstoken, hij wist (geen raad."

H. v. Alphen.

Ds. Eybers heeft met zijn behoorlijk antwoord niet kunnen wachten, zoo 't schijnt. Toch had Z.Ed. beter gedaan met nog een weekje uit te stellen; zeker zou dan een groot deel achterwege zijn gebleven. Nu zien we, dat zijn antwoord allesbehalve *behoorlijk* is.

Voor de onomwonden waardeering van mijn opmerkingen in den aanhef, zeg ik Z.Ed. dank.

Ds. Eybers blijkt een groot liefhebber of kenner te zijn van sport, met name reusport, fietssport, duivenmelkerij en wellicht nog heel wat meer; maar *taalsport* schijnt hem minder goed van de hand te gaan; enfin, zonder stevigen grond onder de voeten wordt 't ook licht 'n halsbrekende liefhebberij. Aan taal*studie* heeft Z.Ed. nog veel meer den hekel. Met voorname minachting ziet hij neer op Gotisch en wat Z.Ed. nog meer weet van wat noodig is, als voorbereiding tot de z.g.n. historische grammatica. Gelukkig ook maar, dat Z.Ed. daarvan niet ernstig wil proeven, want hij zou die voorname minachting al heel gauw voelen slinken en zich vreeselijk gaan schamen over wat hij in de „Amigoe" geschreven heeft.

Of zulke minachtende houding nu *fatsoenlijk* is, of *behoorlijk* of *aanmatigend?* Maar ik wil 't zachtste veronderstellen: Dat 't 'n kleine uitspatting is van machtelooze, onbeheerschte verstoordheid, waarover Z.Ed. bij kalmer gemoedsstemming wel eenige schaamte zal gevoelen. Ds. Eybers had de lust om *personen* te treffen, waar 't *zaken* geldt, uit zelfrespect moeten bedwingen; dat zou zijn reputatie voordeelig zijn geweest. Z.Ed. weet toch wel dat men zóó *zich zelf blameert.*

De indruk van mijn opmerkingen is voor Ds. Eybers: „De man heeft mij voor de oogen van het groote publiek op een vreeselijke wijze afgemaakt."

Dit is *mijn* indruk niet: als in plaats van *mij* stond *mijne ontaalkundige beweringen en redeneeringen*, dan zou ik Z.Ed. gelijk geven. *Nu is mijn* indruk, dat Ds. Eybers *zich zelf* in zijn *behoorlijk* antwoord *op een vreeselijke wijze heeft afgemaakt.* Wat belette ons *na mijn* artikel, Ds. Eybers in zijn werkkring als een edelman, respectabel, edel en weldenkend man te beschouwen, met misschien een groote bekwaamheid als predikant?

Wat zal het hem baten dat hij ons verzekert, dat zijn taalkennis *buitengewoon, enorm,* ja misschien *reusachtig* is, als zijn demonstraties en prestaties van dien aard zijn, dat ze hoogstens een verdienstelijk aanhangsel zouden kunnen zijn van J. v. Lennep's Vermakelijke Spraakkunst.

Trouwens het is verstandiger maar in *eigen kring* te blijven en zeker is 't *wijzer* en *nobeler* en *eervoller* elkaar te respecteeren en waardeeren in den kring, waartoe ieder door beroepskeuze behoort.

Neen, Ds. Eybers: *vraag* geen achting, maar *dwing ze af.*

De beschouwing over de bewonderenswaardige radbraking, de Angelsaksische wereldtaal, is voor mij werkelijk een verrassende openbaring. Ik wist heusch niet, dat 't zoo eenvoudig was; alleen wist ik graag, omstreeks welken tijd dat gebeurd is en welke volken dat gedaan hebben en welke taal die eerst hadden. Ds. Eybers spreekt van „*verbritsing*"; waren 't misschien Britten, die den Kimbrisch-Keltischen aard van hun taal verloochenden en zich tegelijkertijd gemetamorphoseerd hebben tot Angelsaksen? En wat die primitief *Germaansche* structuur betreft, Ds. Eybers, voor wien *al die dingen geen diepe geheimenissen zijn*, weet toch veel beter dan iemand anders, dat 't Engelsch 't *verst* verwijderd is, van wat we onder primitief *Germaansche* structuur zouden moeten verstaan. Zie, dat zijn nog enkele moeilijkheden voor mij. Zijn die bevredigend opgelost, dan kunnen we voor goed de werken van Rask, Sievers, Kluge, Pogatscher, Wright-Wülker, Carle, Whitney, Murray, Skeat, e. a. over Angelsaksisch, Oud-Engelsch, Middel Engelsch en Nieuw-Engelsch missen en zijn de leerstoelen van Prof. Kern en collega's voortaan onnoodig. Die blijven immers allemaal maar „hanneses" met moeilijke uitgangen en onderscheidingen en nu geeft ons Ds. Eybers in 'n halve kolom drukst een kijk op 't Engelsch als geen enkele priester of hoogepriester in mijn vak dat in wakenden toestand zou kunnen.

Maar in ernst, 't is voor mij *ook* een verrassende openbaring, dat iemand, die voor een groot en ernstig taalgeleerde wil doorgaan zulken naïeven onzin durft schrijven. Of hebben we hier een symptoon van „*Les extrêmes se touchent*"? Een koppeling van onbegrijpelijke oppervlakkigheid en stoute genialiteit? Jammer, dat we van 't laatste alleen maar iets weten door 's mans nederige getuigenis van zich *zelf*. Nu kunnen we slechts bewonderen de belangelooze genialiteit, waarmee Ds. Eybers zijn genialiteit voor ons tracht te *verbergen*.

Wat mijn „geleerde aanhalingen over dialect" betreft, die zijn zóó ijselijk geleerd, dat vele docenten dat geen overtollige weelde achten voor Kweekschool, H. B. S. of Gymnasium. Had Ds. Eybers zulk een docent gehad, dan was hem wellicht een pil bespaard, die hem onuitstaanbaar bitter schijnt te smaken. Maar dat is waar ook, Ds. Eybers, voor wien „*al die dingen geen diepe geheimenissen zijn*" heeft een zaligen hekel aan alle vakmannen, want die kunnen zijn taalgeleerdheid niet slikken. Onwillekeurig denkt men hier aan kwakzalvers, die een ingeboren haat hebben tegen alle doktoren in de medicijnen, artsen en specialiteiten en zich zelf openlijk uitgeven voor wonderdokters.

Als Ds. Eybers z'n ontaalkundige proeven in 't Moederland verschenen waren, zou er zeker geen enkel vakman notitie van genomen hebben; maar we leven hier in een kleine maatschappij, waar onkundige voorlichting gemakkelijker nadeelige gevolgen kan hebben.

Dat Ds. Eybers wat terugkruipt en de strekking van zijn eerste artikel beperkt, doet me oprecht genoegen. Den ongevraagden raad aan de onderwijzers, zullen dezen wel voor kennisgeving aannemen; *ook*, al zijn ze maar een blauwen Maandag hier; 't spreekt immers van zelf, dat iemand van jarenlange praktijk in Holland die zoo'n blauwen Maandag hier in een school heeft gewerkt, 't onderwijs in alle klassen heeft nagegaan, andere scholen heeft bezocht, met onderwijzers, die al meer dan 20 zulke blauwe Maandagen in de kolonie werkzaam zijn geweest, dagelijks van gedachten heeft gewisseld, heel wat meer recht van meespreken heeft in onderwijszaken, dan iemand, die ruim 7 blauwe Maandagen *dominee* is geweest op Aruba.

't Heeft mijn volle sympathie, dat Ds Eybers in beschaafd Nederlandsch preekt, als Z.Ed. dat tenminste met vrucht doen kan. En is dit 't geval voor een vrij talrijk gehoor, dan mogen we ons verblijden, dat de toestand van 't Nederlandsch op Aruba niet zoo armzalig is, als Ds. Eybers ons aanvankelijk deed vermoeden.

Ds. Eybers, die de hoop uitspreekt: „dat eenmaal de tijd moge aanbreken, dat al die menschen naar een stichtelijk woord in 't Nederlandsch kunnen luisteren" zal dan toch zeker in 't sociale verkeer naar beste krachten 't Nederlandsch bevorderen. Zóó zal Z.Ed. zich wezenlijk verdienstelijk maken voor Groot Nederland. Maar Z.Ed. mag 't mij kwalijk nemen als hij wil, ik blijf 't *onnatuurlijk* vinden, dat een *Nederlander* in een *Nederlandsche* kolonie voor een andere taal propaganda maakt dan voor *zijn Nederlandsche*. Ik meende, en velen met mij, dat Ds. Eybers dat deed in zijn eerste schrijven. Was dat zijn bedoeling niet, dan behoeft Z.Ed. zich 't verwijt van gebrek aan nationaal gevoel niet zoo erg aan te trekken.

Waar ik *eerbied* voor 't woord „Taal" heb getoond, zal ik heel m'n leven niet begrijpen; evenmin als de wonderspreuk: „dat de definitie van dialect à la Ds. Eybers aan beteekenis zal winnen, naarmate dialecten in aantal en beteekenis zullen verliezen, en nog minder, — waarom Ds. Eybers een onmogelijke definitie geeft van taal, als Z.Ed. heusch beter weet.

Maar stilte — hoofden omlaag — Ds. Eybers wordt vreeselijk:

't Is 'n laatste geweldige poging om ondergeteekende voor goed te vernietigen. Als men liefde voelt voor 't vaderland, de belangen van 't vaderland, al is 't op bescheiden schaal in 't openbaar heeft verdedigd, en dan een paar kernverzen neerschrijft van 't ons allen dierbare Wilhelmus, *dat als een nationale groet is geworden aan zijn landgenooten in den vreemde* dan is dat — *een bespottelijke bravoure!!!* Ik dacht juist, waar ik een oproep deed tot eendrachtig samenwerken voor een *nationaal* belang, dat die welsprekende woorden, *weerklank* zouden vinden in *alle Nederlandsche* harten; immers zoo zegt onze groote Vondel: „de liefde tot zijn land is ieder aangeboren."

Wat *aangeboren* is, sterft niet, vóórdat de mensch sterft, en daarom zijn die woorden in den mond *van geen enkelen rechtgeaarden Nederlander* een bravoure, al is hij dan ook volstrekt niet in de gelegenheid den dood op 't slagveld te sterven. Anders hadden wij al lang ons Wilhelmus kunnen inpakken en op zolder leggen.

Summa summarum: De uitspraken van Ds. Eybers over taal c. a. missen elken redelijken grond en als bewijs van onmacht en erger, verlaagt zich ZEd. tot dwaze zelfverheffing en laffe kleineering, ja zelfs tot geniepige hatelijkheden, en dat alles — **buiten de kwestie**.

Of hij meent daarmee zijn zaak te dienen, weet ik natuurlijk niet; maar mij dunkt, dat Ds. Eybers zich zelf in zijn *behoorlijk* antwoord voor 't publiek op een vreeselijke wijze heeft afgemaakt.

Met dank aan den Zeer Eerw. Pater Redacteur voor de verleende plaatsruimte.

W. J. Walboomers

Leeraar Ned. T. & L. M. O.

Curaçao.

Iets over Papiamentu en zijn schrijfwijze.

IV.

De veranderingen, welke de woorden van Spaanschen oorsprong moeten ondergaan zijn in hoofdzaak deze.

Schrijf de Spaansche woorden, die met ll beginnen of deze dubbele l in 't midden hebben, wanneer ze in Papiamentu voorkomen- met *y.*

Deze letter, in verbinding met een klinker moet bijna door alle menschen, van welke natie ook, als de hollandsche j worden uitgesproken. Een Spanjaard moge het vreemd vinden llegar — geschreven te zien als yega(r) maar als hij yega ziet staan, dan moet hij het uitspreken, zooals het hoort.

Schrijf al de papiamentsche woorden, die in het Spaansch met v beginnen of in 't midden een v hebben, met een *b* want dat is de klank, die men in Papiamentu hoort, bijv. S. vida — P. bida. S. salvacion P. salbacion. Mogelijk zijn hier enkele uitzonderingen.

Laat den h., die in Spaansche woorden wèl geschreven wordt, maar niet uitgesproken, weg. bij. S. humilde — P. umilde.

Schrijf de j, die in 't spaansch als *h* klinkt, en welke zelfde klank men ook in Papiamentu hoort — ook als *h.* 't Spaansch is de eenigste taal, die aan het letterteeken j, meer of min een h klank geeft. In al de andere Europeesche talen, heeft de j altijd meer of min de j klank.

bijv. Justicia — husticia of hustishi jabon — P. habon.

Hier moet men echter deze uitzondering toepassen, dat namen van personen — volken rivieren — onveranderd blijven — om die namen niet te bederven. bijv. Jesús — blijve geschreven Jesus — hoewel men Hesús hoort. Jacobo — hoewel men Hacobo hoort. Judea — hoewel men Hudea — hoort.

Gebruik voor de *sje*-klank—*sh* en voor tsje — klank ch. Doch in 't algemeen laat ze staan zooals ze in 't Spaansch zijn. bijv: perfeccion hoort men in Papiamentu als perfeksjon maar schrijf niet perfecshon — doch zooals in Spaansch perfeccion.

Cielu hoort men als sjéloe — doch schrijf het niet als shélu maar laat het staan als in 't spaansch — dus cielu.

Alléén als men de woorden in 't Spaansch niet vindt en men moet toch de sje klank hebben schrijf dan sh bijv. shon.

Gebruik voor de nj klank — natuurlijk voor de woorden van Spaansche afkomst. ñ. bijv. ganja — schrijf gaña banja — schrijf baña.

Schrijf dj — in de meeste gevallen ook als dj — doch men kan soms di ook heel goed laten staan. bijv. djaluna of dialuna, dit echter altijd als één woord, en niet dia luna. In Hollandsch schrijft men ook niet Maan dag.

Laat de r's op 't eind of soms in het midden van een woord, weg — want ze worden toch niet uitgesproken. bijv. sintir — sintí, cachor — cachó, bromador — bromadó, — larga laga.

Schrijf het pers v. n. w. *e* wanneer er een klinker op volgt en het daarmede verbonden wordt als el — en als *e* wanneer een medeklinker volgt, bijv. el a bisa, maar *e* ta bisa.

Verder laat men ook tawata schrijven in plaats van tabata. Ik tenminste hier op Aruba hoor altijd „tawata." 't Kan zijn, dat sommigen het als tabata uitspreken, maar tawata is veel zoetvloeiender.

Tabata — langzaam uitgesproken en vooral tabata tin — maakt een onbeholpen indruk. — Tawata tin of *tawatin* klinkt veel beter.

Er zijn ook nog enkele besliste verschillen in uitspraak en in woorden, waarvoor men z'n best moet doen dit te doen verdwijnen.

Bijv.: In plaats van yama heb ik meer dan eens door Curaçaonaren hooren uitspreken — hama. Toen ik dit voor de eerste maal hoorde in het zinnetje: m'a ham'e caba, bleef ik de vrouw een oogenblik aankijken, niet wetende wat ze bedoelde. Die het op Curaçao doen, zou ik willen verzoeken: zeg in 't vervolg altijd yama.

Ook het w.w. haya, hoort men vaak als hanja — met nog al een vrij sterke neusklank. — Beter is 't het mooi klinkende haya te gebruiken.

Ook gebruikt men op Curaçao 't woord sucù voor scur, wat ook beter is te laten. Curi — in plaats van core.

Als ik langer te Curaçao geweest was, dan zou ik misschien nog wel meer verschillen hebben opgemerkt, waar van ik dan zou kunnen beslissen, wat 't beste was.

In 't algemeen zou ik over de uitspraak dit willen opmerken: men hoort te veel neusklanken, die men best zou kunnen vermijden.

't Fransch heeft het sterk en ook 't Spaansch is er niet vrij van.

Neusklanken en keelklanken zijn twee hebbelijkheden, die nog in veel talen voorkomen; ons Nederlandsch bijv. is rijk aan keelklanken, die men in den laatsten tijd door de nieuwe spreekmethode tracht te doen verdwijnen. Heelemaal zal het wel niet mogelijk zijn — maar in elk geval moet neus- en keelklank tot het minimum worden teruggebracht.

't Ideaal van de uitspraak is de lippentaal. De punt van de tong en de lippen moeten de organen zijn, waarmede men de klanken naar buiten brengt. Dan wordt de keel nooit moe en men krijgt een heldere, gearticuleerde uitspraak.

In dit opzicht staat het met Papiamentu heel gunstig.

Enkele woordjes zijn er, die ik, in tegenspraak met mijn aangegeven schrijfwijze aldus zou willen schrijven:

In plaats van: cuater — quater, i. p. v. cualqué — qualqué, i. p. v. quico — quiqu, i. p. v. cua — qua, i. p. v. cuantu — quantu, i. p. v. cuarenta — quarenta, i. p. v. cinco — cinque — cincuenta — cinquenta.

Ik hoop, dat men dit niet zal critiseeren, maar het met mij, terwille van hun Latijnsche afkomst, zoo zal doen.

En ten slotte, waar men op 't eind van woorden wijfelt tusschen u of o — laat men u schrijven — omdat al die woorden in 't Latijn ook een u hebben.

Al de tegenwoordige deelwoorden — als: haciendo — sabiendo — kan men echter met o schrijven, omdat men in de meeste gevallen de o-klank hoort.

* * *

Dit zijn in 't kort de hoofdregels voor een vrij juiste en beschaafde schrijfwijze. De uitzonderingen zijn weinig en heel gemakkelijk aan te leeren.

Iets anders, waar men in de schrijfwijze bovenal op letten moet, dat zijn de accenten.

Elke Curaçaonaar weet, welk een gewichtige rol de klemtoon in Papiamentu speelt. In elke taal is dat min of meer het geval, maar in 't Papiamentu in 't bijzonder.

Hoeveel woorden zijn er niet, in schrijfwijze geheel aan elkander gelijk, maar die door 't accent een heel andere beteekenis krijgen, bijv.: sálu — salú, — cumínda — cumindá, — candéla — candelá, súcu — sucú, — om van al de werkwoorden niet te spreken, die hun passief verleden deelvoud vormen door er de klemtoon op te leggen.

Voor een juiste uitspraak, en ook voor 't begrijpen van 't geschreven woord zijn accenten in Papiamentu onmisbaar en men kan er niet te royaal mee zijn.

Ook dient men noodzakelijk goed te letten op de afkortingen en de verbindingen. Waar letters zijn uitgevallen moet men dit door een komma weergeven, bijv.: co'i loco voor cos di loco, co'l héru voor cos di héru, fo'i voor for di, or' voor ora.

Bij verbindingen moet men altijd het woord dat voorafgaat afkorten en nooit 't woord dat volgt, want dat heeft de klinker die men noodig heeft.

Mijnheer A. Jesurun schrijft in zijn samenspraak, bladz. 97: Cuant' or t'a wor? Cuant' is goed afgekort. t'a niet. 't Moet zijn: Cuant' or, t' awor?

Ta ocho'r, moet zijn: Ta och'or" Bladz. 98, Lo mi ké siné, goed geschreven en goed verbonden. Lo mi quie siñ'é. Mi'n ta mira, moet zijn: Mi n' ta mira.

Ook wil ik hier enkele woorden noemen uit zijn woordenlijst, bladz. 81—100, waaruit men zien kan, dat hij niet altijd aan zijn eigen systeem is getrouw gebleven.

Lus voor S. luz, kan precies zoo blijven staan. Awaseru moet zijn awaceru. Santu — H. zand — moet zijn zantu, ter onderscheiding van Santu — heilig. S. Santo.

bonchi.—	moet zijn	boonchi.
pushi	„ „	poeshi.
cabes	„ „	cabez.
keintura	beter	caintúra.
trabau	„	trabao.
buki	„	boeki.
abau	„	abao.
verde	„	berde.
tristi	„	tristu.
segredu	„	secrétu
ketu	„	quétu
gradisidu	„	gradicídu
nister	„	niester
fula	„	voela/foela
sunchi	„	zoenchi
curigi	„	corigi
kibra	„	quibra
baai	„	bai
hasi	„	haci
kere	„	quere
keda	„	queda
ki	„	qui
conose	„	conoce

Iemand, die vast wil houden aan de etymologie der woorden — moet schrijven zoo als hier aangegeven is.

't Woordje nu-ma — wil de heer Jesurun blijkbaar in verband brengen met het S. no mas, maar ik geloof, dat de conjectuur, door het af te leiden van het Hollandsche „nu maar" meer kans heeft van juist te

zijn. Zie maar eens.
Doe het nu maar. Ga nu maar door.
Haci é numa. Sigui numa.
Dit behoort eigenlijk wel niet tot de schrijfwijze van Papiamentu, maar deze samenspraak voor me hebbend, wil ik het toch even zeggen.
Niemand zal durven en kunnen beweren, dat de heer A. Jesurun geen goed Hollandsch kent. Ik tenminste zal me daar wel voor wachten. Zijn heele artikel is in zuiver Hollandsch geschreven. Maar zich begevend op 't gebied van de vrije gemakkelijke omgangstaal van 't Hollandsch, komt in deze korte samenspraak meer dan eens uit, dat de heer Jesurun soms in Engelsch en soms in Papiamentu denkt, maar niet in Nederlandsch.

Wordt vervolgd.

Dr. G. J. Eybers.

Berichten uit de Kolonie.

Kerkelijke Berichten.

Zondag 31 October is in de Cathedrale Kerk van Caracas tot Bisschop van Guayana gewijd Z. D. H. Mgr. Sixto Sosa, titulair-bisschop van Claudiópolis en Apostolisch Administrator van het Diocees.
De plechtigheid werd verricht door Zijne Excellentie Mgr. Carlo Pietropaoli, Buitengewoon Gezant van den H. Stoel, bijgestaan door HH. DD. HH. Mgr. Sendrea, Bisschop van Calabozo, en Mgr. Alvarez, Bisschop van Zulia.

Hoog bezoek.

Woensdagmorgen bracht de H.E G. Heer Gouverneur, vergezeld van zijn militairen Adjudant, een bezoek aan de scholen van het St. Martinusgesticht en gisterenmorgen de Fraterschool van Otrabanda.

De „Bologna."

Zooals men zich herinnert liep dit schip vast op de Noordkust van ons eiland op 13 Januari dj. 16 Maart raakte het vlot, werd 2 April door de *Nemesis* binnen onze haven gesleept, en kon reeds 11 April d.a.v. met eigen stoom naar Martinique stevenen ter voorloopige herstelling. Einde Mei was de Bologna in Italië en nu verleden Zaterdag, den voorlaatsten van October, stoomde Kapitein A. Poggi, aan boord van zijn geheel herstelde Bologna onze haven weer binnen. Aan gelukwenschen heeft het den Kapitein niet ontbroken.

Koffie.

't Is een heerlijke tijd voor onze zeilvaart. De koffieoogst is overvloedig geweest. In de naburige Republieken liggen duizenden zakken op verscheping te wachten.
De stoombooten zijn vreeselijk duur en hebben geen voldoende plaats om alles te bergen. Onze zeilvaarders profiteeren van deze prachtige gelegenheid en brengen telkenmale flinke vrachten koffie naar hier.

Dankbetuiging.

In dank ontvangen: Statuten der Curaçaosche Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingen Verkeer.
We hopen nu weldra verrast te worden met het Reclameboekje.

Stuurman.

De derde Stuurman Hendrik Krijt is wel naar de Oost op zee, maar niet naar de Oostzee. Per particuliere gelegenheid naar Batavia gegaan, werd hij daar verbonden aan de J. C. J.—lijn, Java–China–Japan-lijn.
Hij heeft reeds een jaar praktijk achter den rug.
Dit ter rectificatie van ons vorig bericht.

Het laatste schot.

De Curaçaosche Onderzeeërs hadden gisterenmiddag hun laatste mijn gelegd en lieten die springen. Het laatste schot kwam terecht in een school visschen, want met de borreltjes kwamen er 'n vijftig naar boven. In een ommezien lagen er honderd jongens tusschen de vijftig visschen en nu begon het gevecht om het zeebanket, wie het grootste zootje buit zou maken.
De pret was algemeen en het gevecht werd geleverd zonder vijanden te maken.

De Militaire Kapel.

Herhaaldelijk hadden we in den laatsten tijd de gelegenheid om onze Kapel te hooren, moeten missen.
Maar Zondag konden we, gelukkig, volop genieten. De militairen speelden zeer goed en er was veel Publiek.
Met genoegen vernamen we toevallig, dat een Zondagsche muziekavond aan den Waterkant mede tot een der aantrekkelijkheden voor vreemdelingen behoorde. De ordelijke houding van het Publiek werd geroemd en de muziek geprezen.
Een ding hinderde ons. Twee auto's baanden zich een weg tusschen de menigte door, terwijl de muziek speelde. Waarom niet gewacht tot het stuk uit was?

Officieele Berichten.

Aan den klerk op Aruba J. N. van der Veen Zeppenfeldt is viertien dagen verlof naar Curaçao verleend.
De heer C. J. Debrot is gedurende de afwezigheid van den heer C. S. Gorsira JPEz. belast met de functiën van wijkmeester van de 3de wijk alhier.

Posterijen.

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven

Eluisa Betram, Rosaura Franken, Ricardo Hart, Marie Hulumbria, Leon Kluman p/e Carlos Sterling, Calizo Martes, Concepcion Necia, W. M. Fieterss.
Aangeteekend stuk: J. Bletterman
Drukwerken: Saravia Hermanos, Isidoro Pinedo, S. Odor, Bileman.

Regenval

gedurende de maand September.

	m.M.
Fort Amsterdam	3.6
Westpunt	75.2
Plantage Siberië	30.
Dokterstuin	65.8
Kl. St. Martha	61.7
Hoffi Abao	106 2
Cas Chikitoe	18.
Sta. Maria	12.2
Plantage Gr. St. Joris	35.
Wilhelmina-tuin	6.
Sta. Rosa	7.
Beekenburg	0.
Noordkant	4.

Nederland.

Onze geachte Collega *Boletin Comercial* deelde Donderdag l.l. mede, in Buitenlandsche bladen gelezen te hebben, dat het Ministerie in Nederland was afgetreden.
Bevestigd werd het bericht nog niet, maar mogelijk achten wij den val van het Ministerie zeer zeker.
Hare Majesteit had in de Troonrede verklaard, dat de gewone wetgevende arbeid weder door het Parlement ter hand genomen kon worden. De *Godsvrede* was daardoor afgeschaft, critiek op het beleid der Regeering werd weer toegestaan.
Nu zijn er verschillende onderwerpen waarover de volksvertegenwoordiging hoogst ontevreden is, en waarover verschillende Ministers wel geïnterpelleerd zullen zijn.
Een der voornaamste moeilijkheden, welke algemeen in den lande ontevredenheid heeft gewekt, is het aanhouden der mobilisatie. Men eischt vermindering in de algemeene bewapening. Best mogelijk, dat de Regeering in dit punt niet toe heeft kunnen geven en de kabinetsquaestie gesteld heeft.
Ook was een der moeilijkheden het in gevaar brengen onzer neutraliteit door smokkelaars en ophitsende krantenschrijvers.
De Nederlandsche Bladen geven van beiden een staaltje.

Mobilisatie-Vraagstuk.

Het Mobilisatie vraagstuk begint steeds meer de aandacht te trekken in de pers, en pogingen om daar voor een redelijke oplossing te vinden, waarbij 's lands kracht naar binnen en naar buiten verzekerd wordt, zullen niet kunnen uitblijven.
„Inderdaad, ligt hier een der gewichtigste vraagstukken van de naaste toekomst," schrijft het *Nieuws van den Dag*, dat, evenals wij reeds deden, met belangstelling kennis nam van hetgeen in de laatste dagen door prof. Van Hamel in de *Amsterdammer* en dr. Bos in de *Vrijzinnige-Democraat* werd geschreven.
Bij de beschouwingen van laatstgenoemde sloot zich ook reeds het *Handelsblad* aan.
Men kan inderdaad de oogen niet sluiten voor een quaestie als deze.
Zij grijpt daarvoor te diep in 't volksleven en houdt ook te nauw verband met de kracht, die wij als Natie kunnen ontwikkelen.
Het laat zich dus aanzien, dat ook de Volksvertegenwoordiging zich daarmee zal hebben in te laten.
Het geldt hier een materie, die zeer zeker *geen* onderwerp mag worden van agitatie.
Maar eveneens is daarbij de eenzijdigheid te vermijden, welke van een te subjectieve opvatting of voorlichting het gevolg kan zijn.
Ons volk is ongetwijfeld bereid tot het brengen van offers, zelfs van zware en langdurige offers, maar de grenzen daar van worden bepaald door hetgeen *noodig* en *nuttig* is.
De steeds klemmender vraag is nu, of de noodzakelijkheid eischt, dat de mobilisatie op den bestaanden voet moet worden gehandhaafd?

Het Centrum.

Het *Hbl.* schrijft naar aanleiding der opmerkingen van dr. Bos:
Zoolang onze regeering geen oorlog wil — en onze regeering en ons land willen geen oorlog — is, voor zooverre nietingewijden zien kunnen, de kans op een plotselingen oorlog voor ons land verwaarloosbaar.
Onze regeering, die de volle verantwoording voor de millioenen die de mobilisatie ons kost, voor al den last, leed en nadeel den gemobiliseerden aangedaan, uitsluitend en geheel alleen draagt, moet wel gewichtige ons onbekende redenen hebben voor het bijeenhouden van al die jonge mannen, die in het maandenlange nietsdoen in moreel en werkkracht achteruit moeten gaan.
Laat ons er nu eens iets meer van hooren wat het nut is van die voordurende mobilisatie, welke noodzaak er is. Laat de regeering ons volk iets meer in vertrouwen nemen. Dat onze buitenlandsche betrekkingen daaronder zouden lijden, gelooven wij niet.
Het *Nieuw v. d. Dag* besluit een artikel over hetzelfde onderwerp aldus:
Wij zijn benieuwd of er spoedig een ernstige poging tot oplossing zal worden gedaan, en of de starre militaire-bureaucratische geest, die hier en daar nog heerscht, zich op den duur zal kunnen verzetten tegen den volkswil, wanneer deze zich uitspreekt op waardige maar krachtige wijze.

Mobilisatievragen.

(Dr. D.) B. (os) schrijft in de „Vrijz. Dem.":
„Na het einde van de Kamer-vacantie zal zich onvermijdelijk met kracht de vraag naar voren dringen, of een regeling, waarbij al hetgeen als beschikbare troepen op de been blijft, noodzakelijk is.
Van demobilisatie kan natuurlijk geen sprake zijn, maar moet het zoo blijven dat duizenden hun zaken moeten zien verloopen, tal van jongelieden geen verlof kunnen krijgen van zoodanigen duur dat zij hun studie kunnen voortzetten? Men schatte de gevolgen niet gering. Het loopt er op uit dat ons land na de demobilisatie hard zal zijn achteruitgegaan in volkskracht. Juist de jonge mannen, die nu onder de wapens zijn, zullen ons economisch leven dan moeten versterken. Duizenden zullen echter hun loopbaan missen, waarvoor zij geschiktheid hadden getoond.
Kan dat niet anders?
Wie heeft gezien, hoe zelfs in een oorlogvoerend land als Duitschland, nog met economisch, onderwijs- en andere belangen ter dege wordt rekening gehouden, laat zich niet met een beroep op moeilijkheden gemakkelijk uit het veld slaan. Vooral omdat daarbij de vraag zal moeten behandeld worden of betere regelingen niet zijn in het belang van de weermacht, wier kracht van haar goeden geest in hooge mate afhankelijk is.
Thans ergeren vaak bepalingen van stuiverszuinigheid in het leger, zoolang niet boven allen twijfel staat of millioenen konden worden bespaard door vermindering van het effectief. Daarover moet na de vacantie licht schijnen. Wie ziet hoe gelukkig meer en meer de vrees, ook in het buitenland, wijkt, om dingen, die andere regeeringen toch al lang weten, in de parlementen te behandelen, zal begrijpen dat men dien weg ook hier zal moeten inslaan."

Hoeveel jaar nog oorlog?

Onder den titel „Het Perspectief en de Consequenties daarvan" lezen we in „Het Vaderland" een merkwaardig (ingezonden) hoofdartikel, waarin de schrijver op heldere wijze uiteenzet, dat de oorlog wellicht nog verscheidene jaren kan duren en welke de gevolgen daarvan zullen zijn — ook voor ons land.
De schrijver vangt aan met de herinnering, dat men bij het uitbreken van de vijandelijkheden meende voor een oorlog van slechts enkele maanden te staan. Toen men echter in November, na den mislukten stormloop aan den Yser, zich rekenschap begon te geven van het eigenaardig karakter van dezen loopgravenkrijg, drong het allengs tot het bewustzijn door, dat een spoedige beslissing door de wapenen niet was te verwachten.
„Niettemin werd een aan Lord Kitchener toegeschreven uitlating, dat deze oorlog wel drie jaren kon duren, schier door niemand ernstig opgevat en algemeen begroette men het jaar 1915 als het nieuwe tijdperk dat — wat vroeger, wat later — den vrede zou brengen. Bij de toelichting tot de Staatsleening van f 275 millioen ging zelfs onze Regeering van de hypothese uit, dat uiterlijk 1 April tot demobilisatie zou kunnen worden besloten.
De wintermaanden verliepen zonder verandering in den militairen toestand. In het voorjaar verwachtte men echter een krachtige hervatting van de krijgsbedrijven met een doorbreking van het front in Frankrijk, hetzij dan van Noord naar Zuid, hetzij in omgekeerde richting. Inderdaad volgden reeksen van hevige veldslagen in Champagne, in de buurt van St. Michiel en bij Atrecht. Ontzaglijk veel bloed vloeide, maar de fortlijn werd niet noemenswaard verplaatst."
Tweemalen deden zich gebeurtenissen voor, die ver reikende gevolgen schenen te zullen hebben: de met aanvankelijk succes bekroonde poging tot forceering van de Dardanellen en de deelneming aan den oorlog van Italië.
„De actie tegen Constantinopel verzeende echter op Gallipoli en de Italiaansche legers brachten het niet verder dan tot het blokkeeren van de Oostenrijksche grens.
In de zomermaanden trad eindelijk wezenlijke verandering in den toestand in. Galicië werd bevrijd, Polen veroverd en de Duitsch-Oostenrijksche legers drongen ver in Rusland door, daarbij een zoo indrukwekkend groot aantal gevangenen makend, dat de in Duitsche bladen gangbare voorstelling, als zou de Russische kracht gebroken en de strijd in het Oosten feitelijk beslist zijn, niet onaannemelijk meer voorkwam. De loop van zaken in September bevestigde echter dien indruk niet. Het Russische leger moge deerlijk gehavend zijn, van een débâcle is voorloopig geen sprake en de Russische generaals blijken hun troepen nog steeds in de hand te hebben. Het moreel van den moujik schijnt bestand te zijn tegen schokken die dat van den Westerschen soldaat zouden hebben gebroken. De tijd zal zelfs moeten leeren, of Duitschland in strategischen zin niet bijna evenveel is teruggegaan als Rusland. Zijn beide fronten zijn nog verder uiteen komen te liggen, zoodat het heen en weer zenden van legerafdeelingen, gelijk in dezen oorlog herhaaldelijk met succes plaats had, moeilijker wordt; de verbindingslijnen in het aan verkeerswegen zoo arme land, zijn aanmerkelijk verlengd, wat meer soldaten eischt en de oplossing van het vraagstuk der legervoorziening verzwaart, en het vooruitzicht van een overwintering in de Russische vlakten heeft niets verleidelijks. Engelsche en Russische staatslieden verzekerden, dat Rusland, nieuwe troepen scheppend uit zijn onuitputtelijk menschenmateriaal en voor de levering van oorlogstuig steunend op zijn bondgenooten, in het komende voorjaar wederom een zeer sterke strijdmacht in het veld zal brengen. Wie kan zeggen, dat dit niet het geval zal zijn en dat veldmaarschalk Von Hindenburg zijn Sisyphusarbeid niet van voren af aan zal moeten beginnen?"
Zoo lijkt de vrede verder af dan ooit, meent de schrijver. Het bedenkelijkste is, dat ook, indien een van de partijen alsnog belangrijke voordeelen wist te behalen, de kans op een eindbeslissing door de wapenen gering blijft.
Maar als dan een eindbeslissing door de wapenen in de eerste jaren vermoedelijk niet zal worden bereikt, dan opent zich voor de volkeren van Europa, zoowel voor de strijdende als voor de neutrale, een uiterst somber perspectief:
„In abstractie is niet ondenkbaar, dat bij de betrokken Regeeringen en natiën het gezond verstand spoedig weer aan het woord zal komen en dat door beide partijen binnen korten tijd naar een voor allen aannemelijke schikking zal worden gestreeft. Maar hierop valt nauwelijks meer te hopen. Het zal nu wel moeten doorgaan tot het bittere einde, het bittere einde, dat vermoedelijk wel niet zal komen vóórdat ten minste één der beide groepen van oorlogvoerenden door oeconomische uitputting of gebrek aan grondstoffen gedwongen is, de wapenen neer te leggen."
Ook voor Nederland, meent de schrijver in „Het Vaderland," brengt het perspectief van een jarenlangen oorlog zijn consequenties met zich.
„Regeering en Volksvertegenwoordiging zien zich geplaatst voor de vraag, wat ons te doen staat, indien de huidige toestand nog zeer lang voortduurt. Verschillende problemen moeten in dit licht onder de oogen worden gezien."
Zoo meent hij, dat het ingrijpen van de Regeering op het gebied van de productie en distributie van goederen voordat de vrede hersteld is, niet geheel zal kunnen ophouden; maar toch niet ernstig naar beperking van deze overheidsbemoeiing met al haar bedenkelijke gevolgen moeten worden gestreefd, wanneer wij ons niet langer kunnen vleien met de gedachte, dat al die maatregelen, die willekeurig den een rijk en den anderen arm maken, slechts van zeer tijdelijken aard behoeven te zijn?
Op het terrein der belastingen valt voor sommige tijdelijke heffingen, o.a. die van een uitvoerrecht op landbouwproducten, meer te zeggen, naarmate de abnormale toestand langer aanhoudt. Ook eischt overleg, hoe wij de kasmiddelen zullen vinden om in de buitengewone behoeften der schatkist nog wellicht eenige jaren te blijven voorzien.
Zoo is er meer. Maar vooral dringt door de gewijzigde omstandigheden het militaire vraagstuk zich met kracht op den voorgrond of onze mobilisatie nog langer moet voortduren of niet.
In deze kwestie vraagt de schrijver ernstige overweging of niet een deel der troepen huiswaarts kan gezonden worden, want de mobilisatie legt ons zware lasten op, die moeilijk in al hun zwaarte nog eenige jaren kunnen gedragen worden.

Buitenland.

De „Vieil Armand."

In de „Temps" vertelt Georges Cain zijn bezoek aan den Hartmanneweilerkopf, door de „poilus" omgedoopt in Vieil-Armand". En aangezien daar dezer dagen weer fel gevochten is, dunkt mij de beschrijving van dien vermaarden Vogezentop niet zonder belang.

Om dezen 356 M. hoogen berg is op de meest hardnekkige, meest moorddadige wijze gestreden. De Franschen zitten er boven op, en de Duitschers houden slechts een gedeelte der hellingen bezet. Hoeveel bloed heeft er gevloeid om deze hoogte, die de vlakte bestrijkt, aan den vijand te ontrukken! Om zich hiervan rekenschap te geven, heeft men dezen top slechts te vergelijken met de anderen. Hier staat geen boom meer; de anderen dragen een dichte kroon van pijnboomen. Duizenden en duizenden obussen en granaten hebben het woud weggemaaid en den top vervormd, tot een naakt, somber plateau. De bodem is een kerkhof en wanneer men, waar ook, de spade in de aarde zou steken, zou men lijken vinden.

Wij volgen nu de verbindingsloopgraven; twee vochte muren van klei, één meter breed, twee meter hoog; onder onze voeten plassen en, op de glibberige plekken, een bruggetje van blokken hout. Wij klimmen langzaam, moeilijk hooger, ons optrekkend aan boomwortels, die uit de aarde steken. Het is ons aanbevolen geworden, weinig en zacht te praten. Boven onze hoofden grommen gonzend de obussen, het „miauwen" van de 105, en hooren wij het dunne gefluit der kogels. Na een half uur bereiken wij de loopgraven van den top. De commandant begroet ons: „Zéér aangenaam u hier rond te leiden, mijne heeren...... Het gaat hier warm toe, maar mijn jongens houden daarvan. Ik ben hier sedert vijf maanden en ik reken er vast op om van hier mee op te trekken, vooruit, naar de overwinning...... Loopt achter elkander, en vooral spreekt zachtjes, want straks naderen onze loopgraven de hunne, op een afstand van slechts zeven meter. Goed verstaan, niet? Zeven meter! Dus het is zaak te fluisteren..... Gij zult misschien denken: waarom spreekt de commandant zoo luide? Mij kennen ze. Dat doet dus niets!

Wij buigen rond den top. Wij komen langs wachtposten, de nieuwe helm op het hoofd, die op den uitkijk staan, den vinger aan den trekker van hun geweer. Met straffe aandacht loerend door het kijkgat, of er zich iets roert bij den vijand, wendt geen één soldaat het hoofd bij ons langs gaan. Hier en daar staan ladders, wij komen langs mitrailleuses. Bij de kijkgaten hangen volle patroontasschen. Enkele mannen rusten, op de aarden banken gezeten of liggende in de nauwe schuilplaatsen. Zij kijken ons aan, met hun heldere, levendige en rustige oogen. Op bepaalde punten ontmoeten wij soldaten, die, bemodderd met aarde, in hun kleurloos uniform, een fluitje in de hand, naar de lucht turen. „Mijn fluiters", stelt de commandant voor". En hij vervolgt: „Ja, deze kerels hebben scherpe oogen, zij moeten de komst der lucht-torpedo's signaleeren. Die torpedo's zijn, zooals ge weet, verschrikkelijke helsche machines. Zij maken gewoonlijk meer gerucht dan dat zij kwaad stichten. Maar zij verwoesten toch onze verschansingen. Daar zij echter groot en zwaar zijn, kan men ze reeds in de verte onderscheiden. Dat wiegt in de lucht, zoo ongeveer als kleine schuiten op de golven. Onze fluiters blazen dan onraad en mijn jongens kruipen in de schuilplaatsen."

Wanneer wij de bizonder gevaarlijke plaatsen naderen, keert de commandant zich naar ons toe, en fluistert, den vinger op den mond: „Stilte! Wij zijn vlak bij de vijandelijke loopgraven". En dan luide, doodkalm: „Dat is jammer genoeg, want ik zou u hier een allervermakelijkste legende kunnen vertellen!" Mijn metgezellen en ik zetten ons reeds tot luisteren, wanneer onze gids er op aandringt verder te gaan, want het wordt laat. „Ziet ge die groene doeken? Dat is de Duitsche versterking. Zij loeren. Wanneer zij bij ons het kijkgat versperd zien, schieten zij. En zij schieten goed. Kijkt van ter zijde."

Wij zien het naburig plateau, een omgewoeld terrein, vol kuilen en gaten, een terrein doorploegd, doorgroeid, vol met versplinterde boomstammen, met boomstronken, vlak bij den grond weggemaaid, vol met kruisen, die den hardnekkigen, moorddadigen strijd duiden. Eertijds hingen op al die kruisen kepi's, maar de sterke wind, die altijd waait op deze toppen, heeft ze weggevaagd, en de eenige overblijfselen van de dappere Fransche soldaten zijn aan flarden gescheurde kapotjassen, die als ex-voto's hangen aan het prikkeldraad

Ik herinner mij de woorden van een officier van gezondheid over deze plek: „Ik kan mij geen tragischer oord voorstellen dan dezen bergtop, ver van de bewoonde wereld; geen menschelijk wezen kan er zich toonen; men leeft onder den grond. De dood loert overal.

Het moreel van de Fransche soldaten, ondanks de moorddadigheid van het dagelijksch vechten, ondanks den taaien, nog lang niet gebroken weerstand van den vijand, blijft buitengewoon goed. Men wacht geduldig het lang verbeide bevel tot den aanval af, het groote beslissende offensief, dat eindelijk het vaderland en de oude Fransche provincies, Elzas en Lotharingen, uit den greep van den vijand bevrijden zal.

De Maasbode.

Marktbericht van den Curaçaoschen Handelsbond.

Van 5 Nov. 1915.

AARDNOTEN (Pindas) per KG	—
ZOUT per vat van 130 K.G........	f 0.80
DIVIDIVI per K,G........................	„ 0.06
ORANJESCHILLEN per KG. 1st kw.	„ 0.40
id. per KG. 2e kw.	„ 0.30
HUIDEN per K.G........................	„ 0.60
GEITENVELLEN per K.G...........	„ 0.80
WOL per K.G.............................	„ 0.10
SCHAPENVELLEN per stuk.........	„ 0.50
BEENDEREN per K.G.................	„ 0.02
RECINUS-ZAAD per K.G.............	„ 0.05
STROOHOEDEN (hippijapa).	
Kwaliteit No, 1............per dozijn	„ 3,12½
„ „ 1 (gebleekt) „ „	„ 3.25
„ „ 2 „ „	„ 5.
„ „ 3 „ „	„ —
„ „ 3 „ „	„ —
„ „ 4 „ „	„ 7
„ „ 5 „ „ OLA	„ —.
„ „ 6 „ „	„ 8
„ „ 7 „ „	„ 9
„ „ 8 „ „ OLA	„
„ „ 9 „ „	„ 12.50
„ „ 10 „ „ OLA	„
„ 11 „ „	„
„ „ 12 „ „ OLA	„
„ „ 13 „ „	„
„ „ 14 „ „ OLA	„
„ „ 15 „ „	„
„ 1 van 25 c.M. of minder f.	

Rudolf M. Arends y Esposa

tienen el gusto de participar a sus Amigos y relacionades, que Su hijo

Albert Maximiliaan

ha contraido esponsales con la Srta.

Maria Leoncita Lacle.

Aruba, Nov. 1 1915.

Unica participacion.

Staat van het aantal vaartuigen, die het eiland Curaçao in de maand Oct. 1915 aandeden met vermelding van hunne inhoudsmaat.

	ZEILSCHEPEN.			STOOMSCHEPEN.		
	INHOUD IN M³.			INHOUD IN M³.		
	Aantal	Bruto	Netto	Aantal	Bruto	Netto
Maand October.	94	11,215	101,96	30	216,223	132,997
Vorige maanden.	731	93,270	85,772	245	1,530,806	960,955
Totaal.	825	104,485	95,968	275	1,747,029	1,093,952

Niet opgenomen zijn de schepen, die binnenkomen van de kustvaart en van de visscherij.

Dankbetuiging.

Hierbij betuig ik m'n hartelijken dank aan den Weled. Z.gel. Heer Dr. H. Hubenet, voor de schitterend geslaagde operatie.

Tevens m'n oprechtsten dank aan de Eerw. Zusters Rufina, Micelia en Stefana voor hun liefderijke en zorgvuldige verpleging; en ook den Eerw. Frater Augustinus voor z'n aangename en gewaardeerde bezoeken.

J. D. Joinking,

Bootsman S.S. Fauna. K. W. I. M.

Scheepsberichten.

(OFFICIEEL).

Gedurende de maand October zijn

Binnengekomen. VAN		Uitgezeild. NAAR	
Aruba	19	Aruba	18
Barbados	2	Barbados	4
Bonaire	32	Bonaire	34
Bov. eilanden	1	Bovenw. eilanden	1
Guanta	2	Guanta	1
Jacmel	2	Jacmel	1
La Guaira	1	La Guayra	1
La Vela de Coro	4	La Romana [S.D.	1
Maracaibo	15	La Vela de Coro	4
Pto. Cabello	4	Maracaibo	18
Pto Colombia	1	Pto Cabello	3
Pto Rico	4	Pto Columbia	2
Rio Hacha	3	Rio Hacha	4
Sto Domingo	2	San Juan P R	1
Zee	2	Santo Domingo	2
totaal	94	totaal	95

October getuigt weer van meer levendigheid. In geen enkele andere maand van dit jaar werd zoo'n hoog cijfer van binnengeloopen zeilschepen bereikt.

Ook dat der uitgezeilde is hooger dan in welke maand ook. Met genoegen zien we 't net der havenplaatsen van onze zeilschepen weer vermeerderd met eene nieuwe n.l. *Jacmel*. Ook 't verkeer met maracaibo was zeer levendig.

Adriaan Lacle Cz. y Esposa

tienen el gusto de participar a sus Amigos y relacionados, que su hija

Maria Leoncita

ha contraido esponsales con el Senor

Albert M. Arends.

Aruba, Nov. 1 1915.

Unica participacion.

HAVEN-NIEUWS
VAN 13 OCT. — 30 NOV.

Schip	Kapitein	Aankomst	van	Vertrek	naar
Philadelphia	H Hichborn	4 Nov	La Guayra	4 Nov	New-York
Stavangeren	M Lovik	3 „	Maracaibo	4 „	Maracaibo
Pr Fr Hendrik	P Koningstein	1 „	New-York	2 „	New-York
Zulia	S S Morris	6 „	New-York	6 „	Maracaibo
Pr Willem I	N C v Baaren	6 „	Amsterdam	7 „	New York
Fauna	C Breman	7 „	Hamp Roads	8 „	Amsterdam
Stavangeren	M Lovik	8 „	Maracaibo	8 „	La Guayra
Stavangeren	M Lovik	10 „	La Guayra	11 „	Maracaibo
Zulia	S S Morris	11 „	Maracaibo	11 „	New-York
Caracas	Furst	11 „	New-York	11 „	La Guayra
Bologna	A A Poggi	30 Oct	Genova	30 Oct	Colón
Tabor	Nilsen	24 „	Norfolk	Nov	Cuba
Bologna	A A Poggi	10 Nov	Colon	10 Nov	Genova

Schoeners	Aankomst	van	Schoeners	Vertrek	naar
Brion V	31 Oct.	Maracaibo	*Perla de Ozama*	31 Oct	Sto Domingo
Marina V	1 Nov	Maracaibo	*Hirondelle*	31 „	Maracaibo
Themis H	1 „	Barbados	*Nereida H*	1 Nov	Maracaibo
Sirena	3 „	Maracaibo	*Ana Sofia*	1 „	Maracaibo
Camia H	3 „	Rio Hacha	*Diana*	2 „	Maracaibo
Rosa Maria H	4 „	Aruba	*Estrella de mar*	2 „	Guanta
España D	4 „	Barahona	*Rosa Maria*	4 „	Aruba
			Favorita V	4 „	Pto Cabello

8 of 9 Nov. kan 't Amerikaansche S S. „Merida" hier verwacht worden van New York.